

C-420/20. sz. ügy**Az előzetes döntéshozatal iránti kérelemről a Bíróság eljárási szabályzata
98. cikkének (1) bekezdése alapján készített összefoglalás****A benyújtás napja:**

2020. szeptember 9.

A kérdést előterjesztő bíróság:

Sofiyski rayonen sad (Bulgária)

Az előzetes döntéshozatalra utaló határozat kelte:

2020. augusztus 7.

Az alap-büntetőeljárás vádlottja:

HN

Az alapeljárás tárgya

Egy olyan harmadik országbeli állampolgár ellen indult büntetőeljárás, aki nem tud személyesen jelen lenni a tárgyalásán, mert a bolgár hatóságok kitoloncolták a származási országába, és „a Bolgár Köztársaságra vonatkozó beutazási és tartózkodási tilalmat” rendeltek el vele szemben.

Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgya és jogalapja

Az uniós jog értelmezése, az EUMSZ 267. cikk második bekezdése

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

1) Korlátozható-e a vádlottaknak a büntetőeljárás során az ártatlanság vélelme egyes vonatkozásainak és a tárgyaláson való jelenlét jogának megerősítéséről szóló, 2016. március 9-i (EU) 2016/343 európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 65., 2016. március 11., 1–11. o.) 8. cikkének (1) bekezdésében előírt azon joga, hogy a tárgyalásukon személyesen jelen lehetnek, olyan nemzeti jogszabályokkal, amelyek szerint a büntetőeljárás lefolytatásának helye szerinti országra vonatkozó közigazgatási jogi beutazási és tartózkodási tilalom rendelhető el az olyan külföldiekkel szemben, akik ellen hivatalosan vádat emeltek?

2) Az első kérdésre adandó igenlő válasz esetén teljesülnének-e a büntetőeljárás során az ártatlanság véelme egyes vonatkozásainak és a tárgyaláson való jelenlét jogának megerősítéséről szóló, 2016. március 9-i (EU) 2016/343 európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 65., 2016. március 11., 1–11. o.) 8. cikke (2) bekezdésének a) és/vagy b) pontjában a tárgyalásnak a külföldi vádlott távollétében történő megtartása tekintetében meghatározott feltételek, ha a külföldi vádlottat szabályszerűen tájékoztatták a büntetőügyről és a meg nem jelenés következményeiről, és őt általa meghatalmazott vagy az állam által kirendelt védő képviseli, a külföldi vádlott azonban nem tud személyesen megjelenni, mert közigazgatási eljárásban a büntetőeljárás lefolytatásának helye szerinti országra vonatkozó beutazási és tartózkodási tilalmat rendeltek el?

3) Átalakítható-e nemzeti jogszabályokkal a vádlott eljárásjogi kötelezettségévé a vádlottnak a büntetőeljárás során az ártatlanság véelme egyes vonatkozásainak és a tárgyaláson való jelenlét jogának megerősítéséről szóló, 2016. március 9-i (EU) 2016/343 európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 65., 2016. március 11., 1–11. o.) 8. cikkének (1) bekezdése szerinti azon joga, hogy a tárgyalásán jelen lehet? Pontosabban: A (48) preambulumbekzdés értelmében vett magasabb szintű védelmet nyújtanak-e ily módon a tagállamok, vagy sokkal inkább összeegyeztethetetlen az ilyen eljárás az irányelv (35) preambulumbekzdésével, amely szerint a vádlott joga nem abszolút, és arról le lehet mondani?

4) A nyomozás során lemondhat-e a vádlott előzetesen egyértelműen a büntetőeljárás során az ártatlanság véelme egyes vonatkozásainak és a tárgyaláson való jelenlét jogának megerősítéséről szóló, 2016. március 9-i (EU) 2016/343 európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 65., 2016. március 11., 1–11. o.) 8. cikkének (1) bekezdése szerinti azon jogról, hogy a tárgyalásán személyesen jelen lehet, ha a vádlottat tájékoztatták a meg nem jelenés következményeiről?

A hivatkozott uniós jogi rendelkezések és ítélezési gyakorlat

A büntetőeljárás során az ártatlanság véelme egyes vonatkozásainak és a tárgyaláson való jelenlét jogának megerősítéséről szóló, 2016. március 9-i (EU) 2016/343 európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL 2016. L 65., 2016. március 11., 1–11. o.): (35) és (48) preambulumbekzdés, a 8. cikk (1) és (2) bekezdése

A hivatkozott nemzeti rendelkezések

Nakazatelen kodeks (büntető törvénykönyv, Bulgária; a továbbiakban: NK)

A 93. cikk 7. pontja:

„súlyos bűncselekmény»: a törvény által öt évet meghaladó tartamú szabadságvesztéssel, életfogytig tartó szabadságvesztéssel vagy [határozott ideig

tartó szabadságvesztésre történő] átváltoztatás lehetősége nélküli életfogytig tartó szabadságvesztéssel büntetni rendelt bűncselekmény”.

A 308. cikk (1) és (2) bekezdése:

„(1) Aki annak felhasználása céljából hamis közokiratot készít, vagy közokirat tartalmát meghamisítja, okirathamisítás miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) A büntetés nyolc évig terjedő szabadságvesztés, ha az (1) bekezdés szerinti cselekményt [...] bolgár vagy külföldi személyazonosító okmányra [...] követik el.”

316. cikk:

„A jelen fejezet előző cikkeiben előírt büntetéssel büntetendő az a személy is, aki hamis vagy meghamisított okiratot szándékosan felhasznál [...], ha nem vonható büntetőjogi felelősségre az okirat tényleges elkészítéséért.”

Nakazatelno-protsesualen kodeks (a büntetőeljárásról szóló törvény, Bulgária; a továbbiakban: NPK)

A 247b. cikk (1) bekezdése:

„Az előadó bíró kérésére a vádirat másolatát kézbesítik a vádlottnak. A vádlottat a vádirat kézbesítésével tájékoztatják az előzetes tárgyalás megtartásáról és a 248. cikk (1) bekezdésében említett kérdésekről, a védő segítségével történő megjelenéshez való jogáról, valamint arról a lehetőségről, hogy számára védőt rendeljenek ki a 94. cikk (1) bekezdésében említett esetekben, valamint arról, hogy az ügy a távollétében is tárgyalható és elbíráható, feltéve, hogy a 269. cikkben foglalt feltételek teljesülnek.”

A 248. cikk (1) bekezdése:

„Az előzetes tárgyaláson az alábbi kérdések megtárgyalására kerül sor:

1. hogy az ügy a bíróság hatáskörébe és illetékességébe tartozik-e;
2. hogy indokolt-e a büntetőeljárás megszüntetése vagy felfüggesztése;
3. hogy a nyomozás során sor került-e az eljárási szabályok orvosolandó, a vádlott, a sértett, illetve a sértett örökösei eljárási jogainak korlátozását eredményező súlyos megsértésére;

[...]”.

A 269. cikk (1) és (3) bekezdése:

„(1) Amennyiben a vádlottat súlyos bűncselekmény miatt helyezték vád alá, a vádlott jelenléte a tárgyaláson kötelező.

[...]

(3) Amennyiben ez nem akadályozza az objektív igazság megállapítását, az ügy akkor bírálható el a vádlott távollétében, ha:

[...]

4. a vádlott a Bolgár Köztársaság területén kívül tartózkodik, és:

a) lakóhelye ismeretlen;

b) más okból nem idézhető;

c) szabályszerűen idézték, és meg nem jelenését nem igazolta nyomós indokokkal.”

Zakon za chuzhdentsite v Republika Balgaria (a Bolgár Köztársaság területén tartózkodó külföldiekről szóló törvény, a továbbiakban: ZChRB)

10. cikk:

„Nem állítható ki vízum a külföldi részére, illetve a külföldi beutazását meg kell tiltani, ha:

[...]

7. hamis vagy meghamisított okiratok, illetve hamis vagy meghamisított vízum vagy tartózkodási engedély felhasználásával kísérelt meg be- vagy átutazni;

[...]

22. információk állnak rendelkezésre arra vonatkozóan, hogy beutazásának célja, hogy az országot tranzitországgként használja ahhoz, hogy egy harmadik országba távozzon.

[...]

(2) Az (1) bekezdés szerinti esetekben kibocsátható vízum, illetve engedélyezhető a Bolgár Köztársaság területére történő beutazás, ha humanitárius okok állnak fenn, vagy ez az állam érdekét vagy nemzetközi kötelezettségek teljesítését szolgálja.”

41. cikk:

„Kitoloncolást kell elrendelni, ha:

[...]

5. megállapítást nyer, hogy a külföldi jogszerűen lépett át a határon, de egy erre nem engedélyezett határátkelőhelyen, illetve hamis vagy meghamisított útlevéllel vagy útlevelet helyettesítő okmánnyal kísérel meg kilépni.”

42h. cikk:

„(1) Az Európai Unió tagállamainak területére vonatkozó beutazási és tartózkodási tilalmat kell elrendelni, ha:

1. fennállnak a 10. cikk (1) bekezdésében foglalt feltételek;

[...]

(4) A beutazási tilalom a 40. cikk (1) bekezdésének 2. pontja vagy a 41. cikk szerinti kényszerintézkedéssel egyidejűleg is elrendelhető a 10. cikk (1) bekezdésében foglalt feltételek fennállása esetén.”

A tényállás és az eljárás rövid bemutatása

- 1 HN albán állampolgár. HN nem rendelkezik bolgár nyelvtudással, ezért az igazságügyi hatóságok által kirendelt tolmács segítségével albán nyelven tartják vele a kapcsolatot.
- 2 2020. március 11-én a rendőrség HN 24 órás őrizetbe vételét rendelte el egy ugyanezen a napon elkövetett okirathamisítással, mégpedig az arra irányuló kíséreltetel kapcsolatos megállapítások alapján, hogy Bulgária területét HN a szófiai repülőtéri határátkelőhelyen hamis külföldi személyazonosító okmányokkal hagyja el.
- 3 Még ugyanezen a napon, 2020. március 11-én, nyomozás indult a megállapított bűncselekmény miatt.
- 4 2020. március 12-én a Granichno politseysko upravlenie Sofia (szófiai határrendészeti szerv, Bulgária; a továbbiakban: szófiai GPU) vezetője „a származási országba, a tranzitországba vagy valamely harmadik országba történő kitoloncolás” kényszerintézkedést rendelte el HN-nel szemben a ZChRB 41. cikkének 5. pontja és 44. cikkének (1) bekezdése alapján hozott határozattal. Szintén 2020. március 12-én a szófiai GPU vezetője a 2020. március 12-től 2025. március 11-ig terjedő ötéves időszakra „a Bolgár Köztársaságra vonatkozó beutazási és tartózkodási tilalom” kényszerintézkedést is elrendelte HN-nel szemben a ZChRB 10. cikke (1) bekezdésének 7. és 22. pontjával, valamint 44. cikkének (1) bekezdésével összefüggésben értelmezett 42h. cikkének (3) és (4) bekezdése alapján hozott második határozattal. Az alapeljárásban semmi nem utal arra, hogy e határozatokat közigazgatási vagy bírósági eljárásban megtámadták volna.

- 5 2020. április 23-án a nyomozó hatóság a megindított nyomozás keretében hozott határozattal hivatalosan bűncselekmény elkövetésével vádolta meg HN-t az NK 308. cikkének (1) és (2) bekezdésével összefüggésben értelmezett 316. cikke alapján. Konkrétan: 2020. március 11-én HN szándékosan hamis külföldi személyazonosító okmányokat, mégpedig egy hamis görög útlevelet és egy hamis görög személyazonosító igazolványt használt fel, az okmányok tényleges elkészítéséért azonban nem vonható büntetőjogi felelősségre.
- 6 HN és hivatalból kirendelt védője 2020. április 27-én szerzett tudomást a HN hivatalos megvádolásáról szóló határozatról, ennek során pedig HN-t egy tolmács jelenlétében tájékoztatták az NPK szerinti jogairól, többek között az NPK 269. cikkének a tárgyalás távollétében történő megtartására és a meg nem jelenés következményeire vonatkozó rendelkezéséről. Az ugyanezen a napon történt kihallgatásán HN úgy nyilatkozott, hogy megértette a vele ismertetett jogokat, hogy a tárgyaláson nem kíván megjelenni, mert ez „felesleges költségekkel jár” számára, és hogy „a tárgyalás távollétében történő megtartása esetén” teljes mértékben megbízik hivatalból kirendelt védőjében.
- 7 2020. május 27-én érkezett a Sofiyski rayonon sadhoz (szófiai kerületi bíróság, Bulgária) – a kérdést előterjesztő bírósághoz – az NK 308. cikkének (1) és (2) bekezdésével összefüggésben értelmezett 316. cikke szerinti bűncselekmény miatt HN ellen benyújtott vádirat, amely alapján megindult a büntetőeljárás bírósági szakasza, amelynek keretében a jelen előzetes döntéshozatal iránti kérelem előterjesztésére sor került.
- 8 2020. június 24-i határozatával a Sofiyski rayonon sad (szófiai kerületi bíróság) 2020. július 23-ra határnapot tűzött ki a büntetőügyben tartandó előkészítő tárgyalásra. Az NPK 274b. cikkének (3) bekezdésében foglalt követelményekre tekintettel az előadó elrendelte, hogy a Ministerstvo na vatreshnite raboti (belügyminisztérium, Bulgária, a továbbiakban: MVR) keretében működő Direktsia Migratsia (migrációs igazgatóság, Bulgária) útján kézbesítsék HN-nek a határozat és a vádirat másolatát albán fordításban. Ezekben az iratokban arra is felhívták a figyelmet, hogy az NPK 269. cikkének (1) bekezdése alapján a vádlott jelenléte a bírósági tárgyaláson kötelező, és az eljárás csak az NPK 269. cikkének (3) bekezdésében foglalt feltételek fennállása esetén folytatható le a vádlott távollétében.
- 9 2020. július 16-án az MVR migrációs igazgatóságának munkatársai levélben arról tájékoztatták a bíróságot, hogy 2020. június 16-án elbocsátották HN-t a külföldiek ideiglenes elhelyezésére szolgáló létesítményből, és a vele szemben elrendelt, „a származási országba, a tranzitországba vagy valamely harmadik országba történő kitoloncolás” és az ötéves „a Bolgár Köztársaságra vonatkozó beutazási és tartózkodási tilalom” kényszerintézkedések végrehajtása céljából a Bolgár Köztársaság határára szállították. Ez a körülmény megakadályozta, hogy szabályszerűen tájékoztassák a vádlottat az ellene indított bírósági eljárásról.

Az alapeljárásban részt vevő felek főbb érvei

- 10 HN vádlott nem terjesztett elő észrevételeket, mivel kényszerrel elszállították az országból, és az igazságügyi hatóságok jelenleg nem ismerik a tartózkodási helyét.
- 11 A vádlott hivatalból kirendelt védője ezzel kapcsolatban nem terjesztett elő kifejezett észrevételeket, és a számára meghatározott határidőn belül nem nyújtott be az előzetes döntéshozatal iránti kérelembe esetlegesen felveendő további kérdéseket.
- 12 A 2020. július 23-i bírósági tárgyaláson a védő kifejtette, hogy HN-t nem tájékoztatták a bírósági eljárás megindításáról, ezért azt az általános szabályok alapján a vádlott távollétében kell lefolytatni.
- 13 Az ügyész ezzel kapcsolatban nem terjesztett elő kifejezett észrevételeket, és a számára meghatározott határidőn belül nem nyújtott be az előzetes döntéshozatal iránti kérelembe esetlegesen felveendő további kérdéseket.
- 14 A 2020. július 23-i bírósági tárgyaláson az ügyész kifejtette, hogy a jelen esetben teljesülnek a tárgyalás vádlott távollétében történő megtartásának feltételei, mivel a vádlott az ország területén kívül tartózkodik, lakóhelye pedig ismeretlen.

Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem indokolásának rövid bemutatása

- 15 A jelen eljárásban a vizsgálat tárgyát HN azon bűncselekményben való feltételezett részvétele képezi, amelyért büntetőjogi felelősségre kívánják vonni, a bíróságnak pedig érdemben végleges döntést kell hoznia az adott személy bűnösségének vagy ártatlanságának kérdésében.
- 16 Először azonban azt az alapvető kérdést kell tisztázni, hogy korlátozható-e a vádlottnak a tárgyalásán való személyes részvétele a hatóságok olyan kényszerintézkedésével, amely a Bolgár Köztársaság területére történő beutazásra, illetve az azon való tartózkodásra vonatkozó hosszú időtartamú tilalmat rendelt el az adott személlyel szemben.
- 17 Az Európai Unió Bíróságának döntenie kell tehát abban a kérdésben, hogy korlátozható-e a vádlottnak a büntetőeljárás során az ártatlanság védelme egyes vonatkozásainak és a tárgyaláson való jelenlét jogának megerősítéséről szóló, 2016. március 9-i (EU) 2016/343 európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 65., 2016. március 11., 1–11. o.) 8. cikkének (1) bekezdésében előírt azon joga, hogy a tárgyalásukon jelen lehetnek, olyan nemzeti jogszabályokkal, amelyek szerint a büntetőeljárás lefolytatásának helye szerinti országra vonatkozó közigazgatási jogi beutazási és tartózkodási tilalom rendelhető el az olyan külföldiekkel szemben, akik ellen hivatalosan vádat emeltek.
- 18 A vádlottnak az országból történő kitoloncolása és a vele szemben elrendelt beutazási és tartózkodási tilalom megakadályozza, hogy személyesen részt

vehessen az eljárásban, különösen az előzetes tárgyaláson, amelynek berekesztését követően már nem hivatkozhat védelemhez való jogának a nyomozás során történt esetleges megsértésére. A bíróság az alapeljárásban a vádlott távolléte ellenére is megtartotta az előzetes tárgyalást, hogy megkezdődhessen a bírósági vizsgálat szakasza, mivel a bolgár jog csak a bírósági vizsgálat szakaszában biztosít jogi lehetőséget arra, hogy a nemzeti bíróság az Európai Unió Bíróságához forduljon. Nincs azonban eljárási akadálya annak, hogy az előzetes tárgyalást újból megtartsák, ha az adott személy személyesen megjelenik.

- 19 A ZChRB 10. cikke (1) bekezdésének 7. pontja szerint a külföldi beutazását meg kell tiltani, ha hamis vagy meghamisított okiratok felhasználásával kísérelt meg be- vagy átutazni. A ZChRB 10. cikkének (2) bekezdésében foglalt rendelkezés kivételt ír elő arra az esetre, ha humanitárius okok állnak fenn, vagy ez az állam érdekét vagy nemzetközi kötelezettségek teljesítését szolgálja.
- 20 Az említett rendelkezések vizsgálata azt mutatja, hogy a külföldi vádlottnak a tárgyalásán való személyes részvétele, ha hamis vagy meghamisított okiratok felhasználásával kísérelt meg be- vagy átutazni, a hatóságok kifejezett előzetes és bírósági felülvizsgálat alá nem tartozó beutazási engedélyétől függ, miáltal gyakorlatilag a tisztességes eljáráshoz való jogra hatást gyakorló adminisztratív akadályok keletkeznek.
- 21 Az első kérdésre adandó igenlő válasz esetén az Európai Unió Bíróságának tisztáznia kell, hogy teljesülnének-e a büntetőeljárás során az ártatlanság véelme egyes vonatkozásainak és a tárgyaláson való jelenlét jogának megerősítéséről szóló, 2016. március 9-i (EU) 2016/343 európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 65., 2016. március 11., 1–11. o.) 8. cikke (2) bekezdésének a) és/vagy b) pontjában a tárgyalásnak a külföldi vádlott távollétében történő megtartása tekintetében meghatározott feltételek, ha a külföldi vádlottat szabályszerűen tájékoztatták a tárgyalásról és a meg nem jelenés következményeiről, és őt általa meghatalmazott vagy az állam által kirendelt védő képviseli, a külföldi vádlott azonban nem tud személyesen megjelenni, mert közigazgatási eljárásban a büntetőeljárás lefolytatásának helye szerinti országra vonatkozó beutazási és tartózkodási tilalmat rendeltek el.
- 22 A második kérdésre adandó válasz az eljárásnak a bíróság általi további folytatása, mégpedig annak szempontjából bír jelentőséggel, hogy a követendő nemzetközi eljárásmodnak megfelelően a bíróságnak a vádlott külföldi tartózkodási helyének megállapítására irányuló intézkedéseket kell-e foganatosítania, hogy tájékoztatnia kell-e a vádlottat az eljárásról, és hogy a vádlott távollétében, de a hivatalból kirendelt védő jelenlétében kell-e befejeznie az eljárást, vagy fel kell-e függesztenie a büntetőeljárást a közigazgatási eljárásban elrendelt tilalom időtartamára, hogy biztosítsa a tárgyaláson való személyes részvételhez való jog korlátlan gyakorlását.
- 23 Az NPK 269. cikkének (1) bekezdésében foglalt rendelkezés szerint a vádlott jelenléte a súlyos bűncselekmény miatt folytatott büntetőeljárásban tartott

tárgyaláson kötelező, a (3) bekezdés szerint pedig a tárgyalás csak akkor tartható meg a vádlott távollétében, amennyiben ez nem akadályozza az objektív igazság megállapítását. E szabályozásra tekintettel az Európai Unió Bíróságának abban a kérdésben is döntenie kell, hogy átalakítható-e eljárásjogi kötelezettséggé a vádlottnak a büntetőeljárás során az ártatlanság védelme egyes vonatkozásainak és a tárgyaláson való jelenlét jogának megerősítéséről szóló, 2016. március 9- i (EU) 2016/343 európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 65., 2016. március 11., 1–11. o.) 8. cikkének (1) bekezdése szerinti azon joga, hogy a tárgyalásán jelen lehet, és hogy pontosabban a (48) preambulumbekkezdés értelmében vett magasabb szintű védelmet nyújtanak-e ily módon a tagállamok, vagy sokkal inkább összeegyeztethetetlen az ilyen eljárás az irányelv (35) preambulumbekkezdésével, amely szerint a vádlott joga nem abszolút, és arról le lehet mondani.

- 24 A harmadik kérdésre adandó válasz a feltétele a bírósági tárgyalás vádlott távollétében történő jogszerű megtartásának, amennyiben ez nem akadályozza az objektív igazság megállapítását, abban az esetben, ha a vádlottat szabályszerűen tájékoztatták az eljárásról, és ennek ellenére – a közigazgatási eljárásban a Bolgár Köztársaságra vonatkozóan elrendelt beutazási és tartózkodási tilalomtól függetlenül – egyértelműen lemond azon jogáról, hogy a tárgyalásán jelen lehet.
- 25 Ha az Európai Unió Bírósága azt a választ adja a harmadik kérdésre, hogy nem alakítható át eljárásjogi kötelezettséggé a vádlottnak a 2016/343 irányelv 8. cikkének (1) bekezdéséből eredő joga, akkor azt a kérdést kell tisztázni, hogy a nyomozás során lemondhat-e a vádlott előzetesen egyértelműen erről a jogról, ha a vádlottat tájékoztatták a meg nem jelenés következményeiről.
- 26 A HN nyomozás során történt kihallgatásáról készült jegyzőkönyvből kiderül, hogy HN-t egy tolmács és hivatalból kirendelt védője jelenlétében tájékoztatták az NPK szerinti jogairól, többek között az NPK 269. cikkének a tárgyalás távollétében történő megtartására és a meg nem jelenés következményeire vonatkozó rendelkezéséről. HN kifejezetten úgy nyilatkozott, hogy megértette a vele ismertetett jogokat, hogy a tárgyaláson nem kíván jelen lenni, mert ez „felesleges költségekkel jár” számára, és hogy „a tárgyalás távollétében történő megtartása esetén” teljes mértékben megbízik hivatalból kirendelt védőjében. HN azonban a vádirat bírósághoz történő érkezése, tehát a tárgyaláson való jelenléthez való jog keletkezésének időpontja előtt közölte ezt a lemondást, ami megalapozott kétségeket kelt azzal kapcsolatban, hogy bekövetkeztek-e a lemondással célzott joghatások.